

S UJSÁG

SZERKESZTŐSÉG, IGAZGATÓSÁG
ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VI. SZOB-UTCA 4. SZÁM
Telefonszámok: T. 137-51, T. 238-88,
este 10 óráig T. 205-68.
FIÓKKIADÓHIVATALOK: V., Honvéd-u. 8.
(Kálmán-u. sarok). Telefon: T. 107-42. VII. ker.
Rákóczi-út 34. Telefon: József 418-20. VI. ker.
Andrássy-út 2. és 7. IV. ker., Kezokmány-utca 16

A fóti máglyahalál borzalmas rejtelmei Miskolcon letartóztattak egy bankigazgatót

Méltányosságot

Eljött a hét vége s a fűtetlen kazánok, néptelen műhelyek árnyéka sötétlen nehezedik munkásra és munkáltatóra egyaránt. A magyar termelőmunka valamenynyitényezőjének éreznie kell, hogy közös érdek a munka zavartalanságának és a magyar ipar versenyképességének biztosítása. A magyar ipari termelés intézőinek számot kell vetniök azzal, hogy egészséges ipari fejlődés csak úgy képzelhető, ha a dolgozó százerek és milliók munkájuk béréből legalább is biztosítani tudják családjuk számára a mindennapi falatot és az élet nélkülözhetetlen egyéb szükségletét. Már pedig a hónapok óta fokozódó drágaság ezt a munkás létminimumot csökkentti napról napra. Ilyen viszonyok között, a magyar dolgozók százerei hétről hétre nehéz lemondások árán dolgoztak tovább, mert nagyon jól tudták, hogy a munka megbénulása esetén még szomorubb nélkülözésnek teszik ki a családjukat. De, amikor a drágaság már olyan méreteket öltött, hogy a dolgozó munkáscsaládok legegyszerűbb igényeiket sem elégíthetik ki, nem lehet azt követelni, hogy csak a munkás egyoldalú belátása és lemondása biztosítsa a munka zavartalanságát. A kormánynak és hatóságoknak a nehéz, de elkerülhetetlen kötelessége ma megértetni a munkáltató érdekeltségekkel is, hogy a súlyos vámoikkal védett magyar ipar haszna még mindig megengedi azt a méltányosságot, hogy a magyar munkaerő megkaphassa a létfenntartásához szükséges bérminimumot. A munka mindkét tényezőjének éreznie kell, hogy mindennél előbbre való a munka folytonosságának, a termelés zavartalanságának biztosítása, de minden emberi és szociális igazság azt parancsolja, hogy a belátást és méltányosságot sem lehet egyoldaluan csak a munkásságtól követelni. Egy új munkahét elején remélni akarjuk, hogy a kölcsönös megértés megtalálja a kivezető utat és a hatósági békéltető tárgyalások hamarosan tartós nyugalmat biztosítanak, a termelés felbillent rendjében. Hinni szeretnénk, hogy a termelés mindkét tényezőjét méltányosságra intő szavunk egyengetni fogja a béke útját s a jövő hét elején már újra kigyul az éltető tűz a kazánok alatt.

Akik nem sztrájkolnak

Bár mindenki sztrájkol
S bénul a forgalom,
Fenti társaságban
Tombol a szorgalom.

A végrehajtónak
Szörnyű sok a dolga.
Hej, ha ők is sztrájkolnának,
Ez nekünk jó volna.

Szegény háziurak
Izzadva gürcölnek,
Hogy préseljének ki
Házbért minél többet.

Városházán pedig
Folyton ankéteznek.
Hej, de okosabbak
Ettől mégsem lesznek.

Megrendszabályozzák a pesti uccát

250 új közlekedési rendőr és 26 új villanyjelzőlámpa kerül az uccára — Tízezer autó száguld a pesti uccán — Hetenkiint 60 ember tesz soffőrvizsgát

Mikor néhány hónappal ezelőtt a pesti uccán megjelentek az első K. betűs karszalagos rendőrök és tor-názó mozdulattal irányítani kezdték a forgalmat — rengeteg bámulójuk akadt. A főváros közönsége, a fel-ránduló vidékiek, akik nem ismer-ték fel azonnal a dolog jelentőségét, rengeteg viccet faragtak a közleke-

desi rendőrörről, aki már-már az él-lapok és a kabarészínpadok jól is-mert alakja lett. A közönség azon-ban lassan rájött arra, hogy a jel-zőlámpa hasznos, hiszen Budapest-nek ezen a legforgalmasabb gőc-pontján a Rákóczi-ut sarkán, a jel-zőlámpa felállítása óta egyetlen egy baleset sem történt.

Rendet teremt a „villany-rendőr

Ez pedig nagy dolog. Ezen a sar-kon volt mindig a legtöbb baleset, gázolás és összeütközés. Mióta a „villanyrendőr” zöld-piros szeme vi-gyáz, azóta ott tartunk, hogy halál-veszedelem nélkül nekivághatunk az uttestnek.

Budapest forgalma a háboruévek óta megsokszorozódott, a közönség pedig a régi maradt. A napi gon-dokban elgyötört agyu emberek szórakozottan haladnak az uccán, vagy nem gondolnak a megnöveke-dett forgalommal együtt fellépő viszedelmekre, amiből azután gázolás vagy baleset származik. Az utolsó év uccázásainak száma meg-

döbbenő adatokat teremtett, ami azután arra kényszerítette a rendőrséget, hogy vigyázzon a közönségre és lassan világvárosi mértékre emelje a közlekedés rendjét.

Kétszázötven új közlekedési rendőr

A napirenden levő szerencsétlenségek ellensúlyozására, elég későn ugyan, de még nem teljesen elkésve, Baksa, János főtanácsos vezetésével felállították a közlekedési rendőrséget. Ma még ez a rendőrségi ág igen szerény méretek között dolgozik, de fokozatosan képzik ki az új forgalmi rendőröket. Eddig a „K”-betűs rendőrség 60 rendőrből és 4 altisztből állt, de most ezenkívül még 250 rendőrt képeztek ki erre a különleges szolgálatra. Ez a 250 ember, ma még őrszolgálatot is teljesít és a többi kiképezetlen társával együtt karszalag nélkül ugyan, de mégis igyekszik szabályozni a forgalmat.

Kisebbségek lett a szerencsétlenségek száma

A közlekedési rendőrség a mai keretében is szépen végzi a munkáját. Az uccák biztonságosabbak és egy kis elővigyázatosság a közönség és a kocsivezetők részéről, egészen eltüntette az uccáról a balesetet. Azonban így is jóval csökkent a balesetek száma. Míg 1927 májusában például a motorkerékpár 39 esetben gázolt, addig júniusban csak 8 esetet jegyeztek fel. Pedig júniusban a motorkerékpár és a többi kocsik száma jelentősen megnövekedett, és az iskolás szünidők miatt már jóval több gyerek tartózkodott az uccán.

Itt említjük meg, hogy Angliában már az iskolásgyerekekbe nevelik bele azt, hogy hogyan kell járni az uccán. Ez természetes is, hiszen a legtöbb alkalommal gyermekeket gázolnak el a járművek. Angliában egy héten legalább egyszer a tornaóra keretében elviszik a gyermekeket a tanító az uccára és ott a forgalmi rendőrök jeleit megtanulják. Ezt nálunk is üdvös lenne minél hamarabb bevezetni, annál is inkább, mert úgy tudjuk, hogy már gondolkodnak erre a szakkörök.

A konflis halála

Budapestten rohamosan nőtt az autók száma, amely természetesen jelentősen emeli a forgalmat. Ezzel egy időben és összefüggően fogy a bérkocsik és a lovaskocsik száma. A konflis pedig egyenesen halálra van ítélve. Budapestten jelenleg 3 kétfoogatu és 250 egyfoogatu konflis van. A konflisok nagy része azonban nem is a standon és gazdái inkább csak azért tartják meg a bérkocsiengetélyt, hogy ezt adott esetben átcserelethessék autótaxirendsámra. Annál több a taxiautók száma. Összesen 750 taxi fut a fővárosban.

Hetenkint 160 új soffőr vizsgázik

Az utóbbi négy év alatt rohamosan elszaporodtak a gépjárművek és kerékpárok. Míg 1924-ben Budapestten 3118 személygépjármű, 690 teherautó és 720 motorkerékpár volt, addig ez év májusában 9096, júniusban 9520 autó szaladgál a fővárosban. Június hónapban tehát 424 új autó került az uccára.

A gépkocsik elszaporodásával természetesen lépést tart a gépkocsisoffőrök száma is. A közlekedési rendőrség hetenkint kétszer, kedden és pénteken tart soffőrvizsgát. Ebben a hónapban hetenkint átlag 160 soffőr tette le a vizsgát. Ebből a szempontból a soffőriskolák jó munkát végeznek. Utánpótlás a soffőrpályán nagyon is bőséges. Volt már rekordnap, mikor a rendőrségen 250 ember jelentkezett soffőrigazolványért. Nagyon érdekes, hogy az utolsó hétig bezáróan a rendőrség tizenhatszáz huszonnégy gépkocsivezető-igazolványt adott ki, vidéken pedig eddig 1800-an vizsgáztak. A pesti

18624 között 311 hölgyvezető, a vidéki 1800 között pedig 69 hölgysoffőr van. A nők sem idegenkednek tehát a kormánykeréktől. Az azonban feltűnik, hogy rengeteg sok „ursoffőr” kap igazolványt, akik maguk vezetik autójukat, így megfosztják a hivatásos soffőröket a kenyertől.

26 új villanyrendőrt állítanak fel

A pesti közönség már többször csodálkozva megfigyelte, hogy egy-egy rendőr egy-iv papírra jegyezget a legnagyobb forgalom közepette. Most készítik ugyanis Budapest forgalmi statisztikáját. A főváros legforgalmasabb utvonala, a Rákóczi-ut és az Erzsébet-körút keresztezésénél például pontosan jegyezték, hogy mennyi jármű haladt át. A jegyzetből megállapították, hogy reggel 6-tól este 10 óráig 13.000 autó, motorkerékpár, lovaskocsi, villamos haladt el és ez idő alatt a forgalmat szabályozó lámpa 1324-szer gyulladt ki, illetve mutatott tilos és szabad irányt.

A forgalom ilyen óriási arányu

Kihaló, régi magyar iparágak művelőiből már csak hírmondók járnak közöttünk

Angyalföldön még kézzel verik a kötelet — Augusztusban Soroksáron megünneplik a kötélverő céh szentjének évfordulóját — Kihalt a gyertyamártogató-ipar — Hegyessy és Bükkössy öreg mesterek már csak diszgyertyát öntenek — Az ősi mézeskalácsgyártó mihely tele van műkinésekkel

A Friss Ujság számára írta: Simonyi Sándor

Van néhány iparág, amivel úgy vagyunk, mint az utolsó bölényekkel: — kiveszöben vannak és ha nem sietünk emléküket megörökíteni, máholnap már az emléküket fogják tudni, hogy léteztek. Pedig jeles magyar iparokról van szó, amiket magas tökélyre fejlesztettek annak idején. Jött aztán a gép, a gyár és megfojtotta ezeket a színmagyar iparágakat, amelyeknek művelői közül alig néhány él itt közöttünk, a régi dicsőség késői hirdetői gyanánt. Ha lenne nálunk igazi tisztelet a múlt iránt, akkor a muzeumoknak versenyezni kellene, hogy megörökítsék, tisztelem a régi híres gyertyamártogató, mézeskalácsos, kötélverő, szitakötő iparoknak máig is meglévő évszázados emlékeit. Ezeknek a jeles mesterségeknek a szerszámait ma már muzeumi értékek. A jövő generáció okulna és tanulna belőlük, ha egykor muzeumainkban szemlélhetné őket. De hát ki törődik nálunk az effélékkel, amikor nagyobb dolgokkal sem törődik senki.

A régi kötélverő céh Soroksáron megünnepeli véd-szentjének emléknapját

Valaha pompásan viruló iparág volt a kötélverés. Ma gyárak végzik ezt a munkát. Kinn az Angyalföldön, amely más tekintetben is változatos muzeuma az egykori Budapest emlékeinek, — mégis találunk egy kötélverő kisiparost. Kartács-ucca 15. szám alatt van Barcs Kálmán telepe, amely ugyan szintén a gyár címét viseli, de ez csak a dekorumért van. A hosszu, nyitott szinben ma is ugyanazokkal a tisztos, régi szerszámokkal verik és gyurják a kötelet, mint száz év előtt. Barcs Kálmán büszke arra, hogy kisiparos és híven őrzí a régi magyar kötélverőipar tradícióit.

Barcs Kálmán 1888 óta üzi ezt az iparágat, amelyben apja és dédapja most pedig a fia jeleskedik. Kevesen tudják, hogy régente a budapesti leányiskolákban kézimunka gyanánt tanították a leánykáknak a hálókötést. Ma inkább hálókötőnek a leányok a férfiak számára, de akkoriban hálót kötöttek, amiből aztán cekkerek, hintaágyak, meg miegyebek készültek. Barcs Kálmán tizenkét éven át tanított a pesti polgárista lánykákat hálókötésre.

— Most sok közülük — mondja Barcs mester — kenyeret keresnek

megnövekedése arra bírta az illetékeseket, hogy a nagyforgalmu keresztezéseknél elhelyezendő 26 új villany jelzőlámpát állítsanak fel. Eddig kétféle van üzemben. A Rákóczi-uti és újabban az Oktogon-téri. Úgy tapasztalták eddig, hogy a közlekedési rendőr villanylámpái jelző nélkül csak tökéletlenül végzi a dolgát, mert ha csak karral jelez, azt könnyen félreérti a közönség.

Ami ellen hiába küzd a rendőrség

Egy van, ami ellen hiába küzd a rendőrség. Ez a kövezetfelszedés „rendje”. Allandó ugyanis a panasza, hogy az uccaburkolatot gyakran felszedik. A kövezőmunkások valószagos torlaszokat emelnek az uttest közepén, és hiába tűzik ki melléje a gyengefényű jelzőlámpát, egész sereg baleset történik. A székesfőrosnak utasítani kellene a munkavezetőket, hogy a gránitkockákat ne az uttest közepén halmozzák fel, hanem a gyalogjáró szélén, ahol a köhalom nincsen utban.

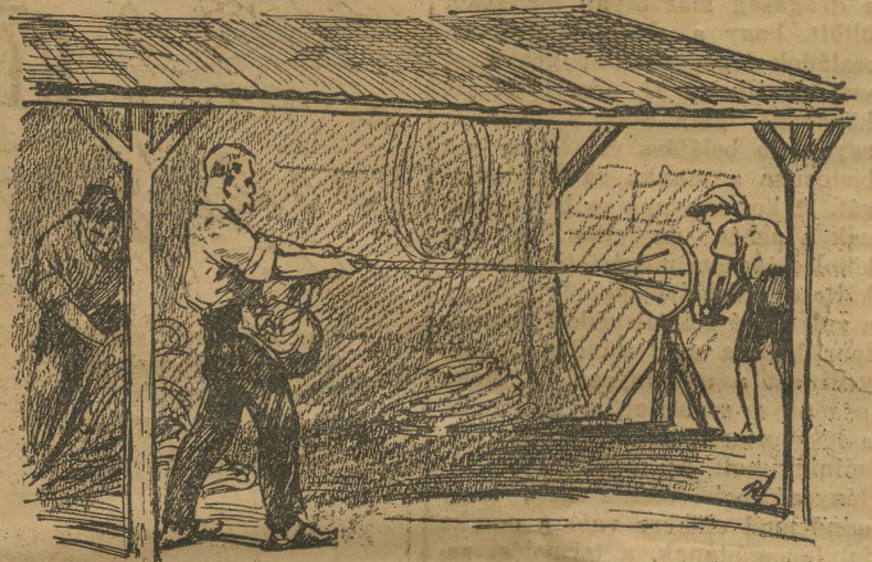
Barcs Kálmán ezután megmutatta a mihelyét, amelynek legfőbb nevezetességei az ősi kötélfonó szerszámok: Így a 25 méter hosszú, teljesen fából készült kötélfonóeszköz, amelynek nagy fakerekét egy kisfiú forgatja, míg a mihely elején egy munkás gyurja kézzel a kenderkócot, amíg kötél válik belőle. A mihelyt, amelyben az utolsó szög is van vagy százéves, helyszinen készült rajz nyomán mutatjuk be olvasóinknak.

„Egyszint a gyertyamártogató-kisipar; csak templomi diszgyertyákat mártogat még néhány régi pesti iparos: mellékesen

Hatalmas, nagy iparág volt egykor Budapest a gyertyamártogatóipar, amelyet együtt űztek a szappanfőzéssel és sok helyütt a mézeskalácskészítéssel. Hogy a mézeskalács miképpen került össze a gyertyamártogatóval — nem nehéz kitalálni. A gyertyamártogató egy sátorban árulta a bucsukon és vásárokon a templomi viaszgyertyát és mézeskalácsfüzért, meg szívet, hát együtt is gyártotta ezeket a holmikat, amelyeknek készítése valaha magas tökélyen állott Pest-Budán.

A Frenkerek, Fischl-ek, akik ezen a téren híresek voltak, — főleg szappanaikról — ma már a menyország-ból figyelik a gépgyertya- és gépszappan kegyetlen iramát, amely elsöpörte a szinterről derék kisiparosaink nagy részét. Jellemző, hogy régi vágású gyertyamártogató és szappanfőző öregsegéd ma már mindössze csak harminc él Budapestten. Nem igen jönnek erre a pályára. Persze itt nincs munkanélküliség.

Tíz év előtt még 22 mézeskalácsos és viaszgyertya öntő önálló kisiparos volt a fővárosban. Ma már csak 12 van. Közük a híres és előkelő Belitzay-család, amelynek régi mihelyét most készül tovább fejleszteni a familia egyik diplomás sarja, aki doktori címmel hozzálátott családjára régi iparának megtanulásához. A legérdekesebb régi gyertyaöntőgépet azonban Ujlakon találtam meg, a Zsigmond-utcában. A földszintes ház egyik fele a Kavics-utca felé nyílik. Az üzlet mai gazdájának a neve: Hegyessy és Bükkössy. A házba be van építve egy szentnek a szobra,

A kötélkészítés ősrégi módja, amelyet kiszorít a gépekkel való kötélgyártás.

— Régente bezzeg másképp volt. A magyar kötélverők céhbé voltak tömörülve és a céh központja Soroksáron volt, mert ott dolgoztak a híres kötélverő dinasztia, a Drechslerék, Bakondiak stb. Soroksáron ma is üvegszekrényben őrzik a céhcímert, a schildet, zászlókat és régi emlékeket, amelyek egyrésze meg van négy száz esztendő is. Azelőtt a kötélverő céh szentjének, Postumusnak emlékére augusztus 15-én ragy cécót rendeztünk Soroksáron. Körmenetet tartottunk, katonazenével, zászlókkal és a schilddel. Tizenöt év előtt volt utóljára ilyen cécó, — ez idén augusztus 15-én megint felújítjuk — ha szerényebb formában is. Miért vesszen ki az emléke ennek a régi szép szokásnak!

amely egyike a legszebb budai műemlékeknek.

Hegyessy és Bükkössy két idős magyar iparos egy Kugler nevű híres pesti polgártól vették az ősi boltot. Kugler József, aki még igazi gyertyamártogató mester volt, huszonöt évig volt városbíró a harmadik kerületben. Kugler Stechner-től vette az üzletet, amely ma is úgy áll, mint az ő idejében, 1780—1790-ben állott. Hogy Stechner kitől szerezte a boltot, azt nem tudják. Annyi biztos, a kis ház frontja ke-reken száz éves — az udvari rész, amely a hegyoldalba van bevágva, — 150—200 esztendő.

Hegyessy és Bükkössy nagy szeretettel beszélnek tisztos iparokról,

MODIANO
SZIVARKAPAPIR ÉS HUVELY
FELULMULHATATLAN

amely jórészt sajnós, már csak a múlté.

— Már csak egyházi célra öntünk diszes viaszgyertyákat — mondja egyikük.

— Hála istennek, a háboru óta több ilyen diszes gyertya kell — ugylátszik, vallásosabbak lettek az emberek. Mi 21 év óta egyetlen egy tanoncot szabadtítottunk fel. Ha új jelentkezett, magam figyelmeztet-

Pesten már alig ismernek — mondja Hegyessy mester.

Megmutatják a gyertyamártogató műhelyt, a fa-gépet, a korongokkal és az u. n. kalappal, amelyben a gyertyamasszát melegítik. A korongokról lógnak le a gyertyabeklek, amikre kis kannával öntögetik rá a viaszot, amíg összeáll a gyertya, amelyet aztán kézzel diszítgetnek.

Viaszgyertya-öntés az ujlaki kétszázéves műhelyben.

tem, hogy nincs jövője ezen a pályán. Nem visz rá a lelkiismeretem, hogy tanoncot tartsak. Nálunk a segéd, — aki maga is öreg legény — családtagnak számít. Velünk eszik az asztalnál, kiveszi részét jóból-rosszból.

Hegyessy és Bükkössy 1888 óta vannak együtt. Mind a ketten művészi a mézeskalácsos és gyertyakészítő iparnak. A mézeskalács formáit maguk faragták. Ilyen gyönyörű formákból egész muzeumuk van. Örzik a 100—200 év előtti vadkörte fából faragott mintákat is, amelyek közül pompásak az u. n. „debreceniek“ — amelyek tányér-alakúak.

— Még Bécsben is debreceniek hívják ezt a mézeskalácsot, amit

A boltives, ősrégi üzletet is meg tekintjük. A hatalmas üvegszekrény vastag keményfából van. Négy ember kell, a ragyogó, diszes szekrény megmozdításához. Mindennek patinás színe és levendula szaga van itt. A két öreg mester megsimogatja a diszes asztalokat, szekrényeket és mintha mondani akarnák:

— Öreg holmik, — de sok mindent láttatok kétszáz év alatt, amióta itt álltok. De sokan simogattak így meg fénylő, barna testeket. Ha ti beszélni tudnátok.

Becsukjuk magunk után a kis bolt ajtaját és kilépünk az utcára, ahol a modern nagyváros zakatoló nája dübörög. A küszöbön állunk, százestlendőket hagyunk magunk mögött.